

Eğitim Programı

John Franklin Bobbitt

Çeviren: M. Emir Rüzgar

John Franklin Bobbitt
Çeviren: M. Emir Rüzgar

**EĞİTİM PROGRAMI
(THE CURRICULUM)**

ISBN 978-605-318-957-2

DOI 10.14527/9786053189572

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2017, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2017, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kuşcuoğlu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle / ANKARA
(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

ÇEVİRİ ÖN SÖZÜ

İnsanlık tarihinde ilerleme kaydetmiş hangi uygarlığı inceleysek bu ilerlemeyi önceleyen bir çeviri hareketi olduğunu görürüz. Aynı durumun çalışma alanlarının tekâmülü için de doğru olduğuna inanıyorum. Genelde eğitim bilimlerini özelde de eğitim programları alanını kendi kültürümüze has kodlarla donatıp uluslararası bağlamda ilerletmek istiyorsak özgün çalışmalarla birlikte çeviri çalışmalara da ihtiyacımız olduğu düşüncesindeyim. Bu çeviriler, bizden önce veya bizimkinden farklı bölgelerde yaşamış eğitim programcılarının, düşünmekten ve değerlendirmekten sorumlu olduğumuz hususlara ve çözüm bulmamız gereken sorunlara nasıl bir yaklaşım gösterdiklerini kavramamızı sağlayarak yolumuzu aydınlatabilir. Bu düşünceler önderliğinde daha önce, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden Sayın Berna Aslan ile birlikte Ralph W. Tyler'in *Eğitim Programlarının ve Öğretimin Temel İlkeleri* isimli kitabını Türkçeye çevirdik. Tyler çevirisine yönelik aldığımız eleştirilerden biri, güncel birçok eğitim programı kitabı çevrilmemiş dururken, oldukça eski ve artık geçerliliği hemen hemen hiç kalmamış bir eseri çevirmiş olmamızıdır. Dolayısıyla burada özellikle belirtmek istiyorum ki Tyler çevirisini yapmaktaki amacımız, Tyler modeline ülkemizde geçerlilik-popülarite kazandırmak olmadığı gibi, elinizdeki Bobbitt çevirisinde de amaç, Bobbitt'in program geliştirme görüşlerinin ülkemizde eğitim programları alanında geçerlilik kazanmasını sağlamak değil, eğitim programları camiamıza Bobbitt'i Bobbitt'ten okuma olanağı sağlamaktır. Eğitim programcıları, Bobbitt'i en iyi ihtimalle bir paragraf içine sıkışmış birkaç cümle ile okumaktansa Bobbitt'in kendini okumalıdır. Diğer bir deyişle, bu çevirideki amacım, ülkemizde eğitim programları alanını Bobbitt'çi kılmak değil, Bobbitt'le tanışık kılmaktır. Eğitim programları alanının, Bobbitt'in eğitim programları tarihindeki yerini ve anlamını eleştirel ve analitik olarak incelemiş ve değerlendirmiş olmasına naçizane destek olmaktır. Yalnızca bu sayede Bobbitt'i olumlu yahut olumsuz eleştirebilir, değerlendirebiliriz.

Bobbitt'i değerlendirmemizde ifrat veya tefrit söz konusu olabilir. Bobbitt gerçekten de -ileride okuyacağınız üzere- savaşın insanoğlunun doğayla mücadelesinde bireyleri fizikî ve psikolojik olarak diri tuttuğundan bahsetmekte, savaşın çok yıkıcı olmasından ötürü, savaşın neden olduğu yıkım olmadan bireylerde fizikî ve psikolojik güç temin edecek, savaşa ahlâkî bir denk bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Yine Bobbitt, sosyal verimliliği kuramının saltanat tahtına oturtup bireyleri sosyal verimliliğe biat etmeye hazır karakterde yetiştirmeyi de savunmaktadır. Kendi döneminin bilimsel yöntemini eğitim programları alanına uygulayıp -farkında olmamış olsa bile- alanda bilimcilik yapmış olabilir. Ancak zannetmiyorum ki Bobbitt bu ve benzerini alana zarar vermek için yapmış olsun. Bilakis Bobbitt kendi döneminin baskın paradigmasını o dönemlerde pek de çalışılmamış olan alanımıza uygulayarak alana kendince değer katmaya çalışmıştır. Böylelikle alanda bilimsel bakış açısıyla yazılmış bilinen ilk kitap olan -çevirisini elinizde tuttuğunuz- *Eğitim Programı*'ni alana sunmuştur. Doksan dokuz yaşındaysanız ve yaşamınızın başlangıcı durduğunuz noktadan size çok olumsuz ve rahatsız edici görünüyorsa unutmayınız ki büyüme, gelişim ve tekâmül adım adım ilerler. Tek rakamlı, onlu, yirmili yaşlar, böyle böyle doksan sekiz yıl yaşanmadan doksan dokuz olunamaz. Önceki yaşlarda yaptıklarınız nasıl bu yaşınızı şekillendirdiyse yarını da bugün yaptıklarınız şekillendirecektir. Önceki yaşlarınızın hata dolu olduğunu düşünüyorsanız sonraki yaşlarınızın doğru olması için uğraşmalısınız. Bunu yapabilmek için de -size göre- hatalı geçmişinizi bilmeli ve düzeltebilmek için onu kabul etmelisiniz.

Her yazar gibi Bobbitt'in de kendine has bir üslubu var. İtiraf etmem gerek ki Bobbitt'in üslubu kelimenin en düz anlamıyla biraz ilginç. Öncelikle Bobbitt bu eserinde -bazen rahatsız edici düzeyde- fazla örnek sıralayıp ardından da "ve benzeri (vb.)" diyerek örnekleri sonlandırıyor. Ayrıca belki de kitabın alanda yazılmış ilk kitap olması nedeniyle Bobbitt, öneri niteliğinde yer verdiği ifadelerini gereklilik kipinde ifade etmektense (-meli, -malı) gelecek zaman kipinde (-ecek, -acak) veriyor. Öte yandan doğal olarak Bobbitt'in yaptığı atıflar ile şekil ve çizelgeler kendi döneminin ölçünlerine

uygundur. Eserin orijinaline sadakat adına vb.leri, gelecek zaman kiplerini ve şekil ile çizelgeleri -günümüz ölçün akademik yazınına uygun olmasa da- çeviriye orijinal hâlleriyle yansıttım. Bobbitt metnin birkaç yerinde kullandığı kaynakları dipnot olarak aktarmış, bunları biçimsel olarak oldukları gibi ben de metne aktardım. Bazı yerlerde de çeviriye dair tercihlerimi ve okuyucuya yardımcı olabileceğini düşündüğüm açıklamaları dipnot olarak ekledim. Bobbitt dipnotlarının başına “YN” (yazarın notu), kendi dipnotlarımın başına da “ÇN” (çevirenin notu) ifadelerini ekleyerek karıştırılmalarını engellemeye çalıştım. Metnin sonuna, önemli gördüğüm sözcük, terim ve kavramların orijinali ile çeviride kullandığım Türkçe karşılıkları ve karşılıkların anlamını içeren “Çeviri Sözlüğü” ekledim. Çeviri Sözlüğü’nün okuyucuya metni anlamada kolaylık sağlayacağını umut ediyorum. Son olarak, çevirinin farklı yerlerinde kullandığım birkaç kaynağı “Çeviri Kaynakçası”nda içerdim.

Bu çeviriyi İllinois Üniversitesi’nden (Urbana-Champaign) Mark Dressman’ın sorumlusu olduğu bir proje çerçevesinde gerçekleştirdim. Mark’a yardım ve desteklerinden ötürü teşekkür ediyorum. Çevirinin ilk taslaklarının bilgisayar ortamına aktarılmasında yeğenlerim Okan ile Batuhan’ın çok büyük katkıları oldu. Yeğenlerimin bir gün benden daha nitelikli çalışmalar yapar hâle gelmesi temennimle kendilerine müteşekkir olduğumu belirtmek isterim. Ayrıca, Sayın Prof. Dr. F. Dilek Gözütok, ilk taslakları okuyup dönüt vererek çalışmanın nihai hâline ulaşmasını sağladı. Hocama da sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Benzer şekilde Sayın Doç. Dr. Kasım Kiroğlu da metnin son hâline dönütleriyle çok büyük katkı sağladı. Kasım hocama da minnettarım. Son olarak çevirinin bütün aşamalarında yardım, destek ve şevkini eksik etmeyen sevgili dostum ve saygıdeğer akademisyen Sayın Zeynep Akkurt Denizli’ye en içten dileklerle teşekkür ediyorum. Zeynep’in desteği olmadan çalışmanın tamamlanması çok daha zor olacaktı. Çalışmanın eğitim programları alanına az da olsa katkı getirebilmesi, hem bu teşekkürleri daha anlamlı kılacak, hem de çalışmaya verdiğim emeğin karşılığını almamı sağlayacaktır.

ÖN SÖZ

Yirminci yüzyılın başlangıcından beri, sosyal düzenimizin evrimi, muazzam ve artan bir hızla devam ediyor. Basit koşullar karmaşıklaşıyor. Küçük kurumlar büyüyor. Artan uzmanlaşma, insanların birbirine bağımlılığını ve bunun sonucunda ortaya çıkan eş güdümlene ihtiyacını katlıyor. Demokrasi ülkemizde olduğu gibi dünya genelinde de ilerliyor. Bütün sosyal sınıflar, potansiyellerinin tamamına erişmeye çabalıyor. Uygarlık ve insanileşme daha önce hiç bu kadar hızlı ilerlememişti.

Dünya yeni şeyleri başarmak için uğraştıkça eğitim de en az dünya kadar hızlı ilerlemelidir. Eğitim, ilerleme için gerekli akıl ve arzu ile birlikte eldekilerin korunması için istikrar ve tutarlılık da sağlamalıdır. Eğitim kendi hızında değil, sosyal ilerlemenin hızında olmalıdır.

Kamu eğitiminin mevcut programı, çoğunlukla 19. yüzyılın basit koşullarında düzenlenmiştir. O günden beri bu programın sadece ayrıntıları düzeltilmiştir. Temelde ilk düzenlendiği hâlden pek de farklı değildir. Günümüz için tasarlanmamış bir program, geçmişten miras alınmıştır.

Kendi dönemlerinde faydalı olmakla birlikte ilerleyen dönemlere miras kalan sistemler, sosyal ilerlemeye ket vurur. Sistemin amaç ve planının özde aynı kalıp da sadece ayrıntılarının düzeltilmiş olması yeterli değildir. Bu, eğitimde çokça yapılmıştır. Günümüzde okullar daha önce hiç olmadıkları kadar iyi durumdadır. Öğretmenler bugün daha iyi yetiştirilmiştir. Denetim daha yeterli düzeydedir. Bina ve araçlar, büyük oranda geliştirilmiştir. Geçmiştekilerden daha etkili yöntemler geliştirildiği gibi zaman da etkili kullanılmaya başlanmıştır. Gelişimler gözle görülür derecede açıktır. Ancak 20. yüzyılda 19. yüzyılın gereğini 19. yüzyıldan daha iyi yapmak, 20. yüzyılın gereğini yapmak demek değildir.

Önümüzde yeni sorumluluklar durmaktadır ve bunlar yeni yöntem, materyal ve bakış açısı gerektirmektedir. Eski eğitim, bilgi araçlarını doğurmanın haricinde, zihni olgularla doldurmaya adanmıştı. Yeni çağ olguya eski çağdan daha fazla ihtiyaç duymaktadır ve bunları öğretmek için daha etkili yöntemler bulmalıdır. Ayrıca çağımızda eğitimin bireylere edindirmesi gereken yeni işlevler de vardır. Eğitim günümüzde, olguların sözel olarak hatırlanması yoluyla değil de insanoğlunun deneyimlerine birebir katılım yoluyla oluşabilecek bir bilgelik geliştirmelidir. Dolayısıyla eğitim, düşünce ve yargıyı gerçek yaşam durumlarıyla ilişki içinde öğretmelidir ki bu geçmişteki manastırvari eğitim etkinliklerinden farklıdır. Uzmanlaşmanın insanların birbirine bağımlılığını daimî arttırdığı günümüzde eğitim, etkili grup katılımı için gerekli iyi niyet, hizmet ruhu, sosyal değer, duygudaşlık ve zihni tutumları da geliştirmelidir. Eğitim; erkek veya kadın bütün vatandaşları, sadece vatandaşlık bilgisi aktarmak için değil, vatandaşlıkta yeterlilik oluşturmak için; hijyen bilgisi vermek için değil, sağlığı koruma yeterliliği için yetiştirmelidir; soyut bilimsel bilgi vermemeli, düşüncelerin uygulamalı durumların kontrolünde kullanımını öğretmelidir. Bu saydıklarımızın çoğu, yeni görevlerdir. İlerleme gösteren okul sistemlerinin hepsinde saydıklarımızın her biriyle ilgili ilerleme kaydedilmektedir, fakat bu ilerlemelerin çoğu kısmidir. İşlevsel hâle gelebilmeyi sağlamak yerine bilgi öğretiyoruz; yaşamla ilgili düşünme, hissetme, isteme ve eyleme geçme güçlerini edindirmek yerine olguları tekrar ettiriyoruz. Artık yapmadığımız bu şeylere de dikkat etmeliyiz.

Bu kitaptaki amacımız, yeni sorumlulukların bir kısmına dikkat çekmektir. Eğitimin neden şimdiye kadar gerekli görülmeyen görevleri üstlenmesi gerektiğini ve neden yeni yöntem, materyal ve yaşantıların kullanılması gerektiğini göstereceğiz. Burada, günümüzün sosyal koşullarının gerektirdiği eğitim düzenlemelerini yaparken görevlilerin ve eğitimin hedeflerini doğru şekilde belirlemeyi amaçlayan bilim çalışanlarının ihtiyaç duyacağı bir bakış açısı geliştirmeyi deneyeceğiz. Yazarın hissi şudur ki önümüzde duran savaş sonrası

dönemin yapılanmasında eğitimin daha önce hayal bile edilmeyen sorumluluklar alması gerekecek, eğitim alışık olmadığı işler yapacaktır. Burada teşebbüs edilen görev, yeni çağın eğitim programı işlerinde ihtiyaç duyulacak kuramın bir kısmını sunmaktır.

Bu kitap, bugüne kadar çok az incelenmiş bir alanda yazılan ilk kitaptır. Uzunca bir süredir hem genel hem de özel eğitim yöntemleri geliştirdik ve öğretmenlerle denetmenleri bunları bilmekten sorumlu tuttuk. Ancak en az yöntem kadar kapsamlı ve eğitim tartışmalarında içerilmesi gereken bir eğitim programı düzenleme kuramı olduğunu ve öğretmenlerle denetmenlerin bu kurama en az yöntem bilgisi kadar ihtiyaç duyduğunu yakın zamanlarda fark ettik. Ne yapacağını bilme, nasıl yapacağını bilme kadar önemlidir. Dolayısıyla bu kitap, öğretmen yetiştiren kurumlara eğitim programı kuramına giriş kitabı olarak tasarlandığı gibi hâlihazırda çalışan öğretmenlerin hizmet içi yetiştirimlerinde okumaları için de tasarlanmıştır. Ayrıca kitabın eğitim alanındaki son eğilimlere ilgi duyan genel okuyucuya da yardımcı olması umulmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Çeviri Ön Sözü	iii
Ön Söz.....	ix

I. KISIM ÇIKTI VE SÜREÇLER

Eğitim Yaşantısının İki Düzeyi	3
Oyun Düzeyinde Eğitim Yaşantısı	9
İş Düzeyinde Eğitim Yaşantısı	19
İş Yaşantısında Düşüncelerin Yeri	27
Eğitimin Gerçekleştirilebileceği Yer	35
Program Geliştirmede Bilimsel Yöntem.....	43

II. KISIM MESLEKİ VERİMLİLİK İÇİN YETİŞTİRİM

Meslekî Yetiştirimin Amaçları	55
Teknik Uzman Yetiştirimi	69
Gruplar Hâlinde Çalışan İşçilerin Uzmanlık Yetiştirimi.....	73
Meslekî Yetiştirimin Sosyal Boyutları.....	83

III. KISIM VATANDAŞLIK EĞİTİMİ

İyi Vatandaş	109
Büyük Grup Bilinci Geliştirme	121
Ahlâk ve Din Eğitimi	151

IV. KISIM

FİZİKSEL VERİMLİLİK İÇİN EĞİTİM

Beden Yetiřtiriminin Temel Görevi	157
Beden Yetiştirimi	165
Fiziksel Verimliliđin Sosyal Etkenleri	173

V. KISIM

BOŞ ZAMAN UĐRAŐILARI İÇİN EĞİTİM

İnsan Yaşamında Oyunun İşlevi	191
Boş Zaman Uğraşısı Olarak Okuma	207

VI. KISIM

SOSYAL İLETİŞİM İÇİN EĞİTİM

Ana Dil	223
Yabancı Dil Yetiştirimi	231
Son Birkaç Husus	255
Çeviri Sözlüğü	261
Çeviri Kaynakçası	269
Dizin	271

I. KISIM
ÇIKTI VE SÜREÇLER

I. BÖLÜM

EĞİTİM YAŞANTISININ İKİ DÜZEYİ

Eğitim alanındaki mevcut tartışmalar, alanda birbirine karşıt iki düşünce yaklaşımının var olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşımlardan biri; gelişkin zihin, hızlı takdir, sağaltılmış duyarlılık, disiplin, kültür gibi öznel sonuçlarla ilgilenmektedir. Bu yaklaşıma göre, eğitimin çıktısı, uygulamaya dayalı üretme yeteneği yerine *yaşama yeteneği*dir. Yine bu yaklaşıma göre eğitime isteklendirme- nin çoğu, eğitim yaşantılarının uygulamadaki kullanılışlılığı veya kullanışsızlığı kaygısından ziyade yaşantıların kendisine duyulan ilgiden kaynaklanmalıdır. Bu yaşantıların varlık gerekçesi, bireyin potansiyel doğasını genişletmeleri ve açığa çıkarmalarıdır.

Diğer yaklaşım ise eğitimin bilinçli olarak öncelikle uygulama dünyasında verimli kullanılışlılığı göz önüne alması gerektiğine inanmaktadır. Birey, mesleğinin gerekliliklerini verimli şekilde yerine getirebiliyorsa sosyal ve kentsel¹ ilişkilerinde akranlarıyla etkili şekilde iş birliği yapabiliyorsa fiziki gücünü yüksek verimlilik

1 Çevirenin Notu (ÇN): *Civic* sözcüğü yerine kullanılmıştır. Türkçe alan- yazında *civic*'in ifade bulduğu karşılıklardan biri *yurttaşlık*'tır. Bu karşı- lık tamamen yanlış olmamakla birlikte eksiktir. *Oxford Çevrimiçi Sözlüğü civic*'i birbiriyle ilişkili iki tanım vererek şöyle tanımlamaktadır: 1. İdaresi başta olmak üzere bir kent veya yerleşim yeri ile ilgili, 1.1 İnsanların yaşa- dıkları yerleşim yeri, kent veya yerel bölgedeki sorumluluk ve etkinlikleri ile ilgili ("Civic," 2016). Görüldüğü üzere *civic*, kent ile ilgilidir. Bobbitt bu sözcüğü metnin birçok farklı yerinde verilen tanımlardan ikincisine ya- kın olarak insanların yaşadıkları kentteki durumlarını, sorumluluklarını, yaptıkları etkinlikleri ve yapmaları gereken etkinlikleri betimlemek-vur- gulamak için kullanmıştır. Ancak ifade etmeye çalıştığım üzere, Bobbitt *civic*'i yurttaşlık anlamında da kullanmaktadır. Özellikle *civic education*, *yurttaşlık eğitimi* olarak Türkçemizde kabul görmüştür. Dolayısıyla *civic*'i tek kullanıldığında *kentsel*, *civic education* şeklinde kullanıldığında *yurt- taşlık eğitimi* olarak çevirdim. *Civic* ile *citizenship*'in böyle bir karmaşaya neden olması, sanıyorum ki Avrupa'nın siyasî tarihi ve iki sözcüğün de aynı kökten (Latince *civicus*, *civis*) gelmesi ile ilgilidir.

düzeyinde tutabiliyorsa boş zamanlarda arzu edilen etkinliklere katılmaya hazırsa çocuğunu erkek veya kadın olarak etkili şekilde yetiştirebiliyorsa ve akranlarıyla bütün sosyal ilişkilerini uygun ve etkili biçimde gerçekleştirebiliyorsa eğitilmiştir. Eğitim, bireyi bu tür şeylere hazırlamalıdır.

İki yaklaşım arasındaki ihtilaf, yetiştirimin² her alanını kapsamaktadır. Örneğin kültür yaklaşımını savunanlar, bilim insan düşüncesinin zengin ve geniş bir ürünü olduğu için bilimin çalışılmasını savunabilir. Bu gruptakiler, öğrenciye sunulan olguların kullanım veya kullanışsızlığına çok da önem vermeden öğrencilerin kimya, biyoloji ve fizik alanlarını tecrübe etmelerini savunur. Yaşantı haz vericiyse anlakçıl merakı tatmin ediyorsa varlık gerekçesini karşılamış olur. Bu yaklaşımı savunanlar, tamamıyla yararlı bakış açısıyla öğretmeyi gerekçelendirmek için yeterli düzeyde edinilen bilimsel olgu, ilke ve zihni alışkanlıkların daha sonra kullanılacağını varsayarlar. Esasen, bilimin iş için gerekli uygulamalı bilim şeklinde daraltılarak öğretilmesindenense “bilim için bilim” anlayışıyla öğrencilerin bilimde daha iyi uzmanlaşacağını savunurlar.

2 ÇN: *Training* sözcüğü yerine kullanılmıştır. Takdir edileceği üzere bu sözcük eğitimden (education) farklıdır. Bu farkı özellikle vurgulamak için *training*'i *yetiştirim* olarak çevirdim. Türk Dil Kurumu Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde verilen terimlerden biri olan *yetiştirim*'in anlamına Çeviri Sözlüğü'nden bakılabilir. Ayrıca *teacher training*'i öğretmen yetiştirme olarak kullanmamız da bu kararımızda etkili oldu. Ancak bazı yerlerde bu kullanım garip ifade bütünlerine de neden olmadı değil. Örneğin alışık olduğumuz *beden eğitimi* yerine *beden yetiştirimi* ilk bakışta oldukça garip gelebilir. Garipliğin bu tür kullanıma alışık olmamızdan kaynaklandığı düşüncesindeyim. Yine de eğitim ile yetiştirim arasındaki farkı ifade edebilmemiz gerektiğine inandığımdan *training*'i *yetiştirim* olarak çevirdim.

Öte yandan yararcılar ise çiftçiler çiftlik işlerinde, tamirciler dükkânlarında ve üretim, madencilik, açılış, sağlıklama ve diğer alanlarda çalışanlar kendi işlerinde olguları kullansın diye bilimin çalışılmasını ister. Her bir sosyal sınıfın bilimsel ihtiyaçlarını belirleyerek her birine ihtiyaç duyacakları ve işte kullanacakları olguların öğretilmesini savunurlar. Günümüzdeki verimlilik ve ekonomi çağında yararsız ve boşa olanı elerler. Olguların işlevsel değerini dikka- te almadan bilimin geniş alanlarını kapsamak, kesinlik gerektiren bir çağda yetersiz bir yöntemdir. Başka yerlerde ihtiyaç duyulan zaman, enerji ve paranın boşa harcanmasıdır. İsteksiz öğrencileri uygulamada hiçbir şekilde gerekçelendirilemeyecek şeylere zorlamaktır.

Kültür yaklaşımını savunanlara göre tarih veya edebiyat gibi sosyal bilgiler, tüm çağlarda ve bölgelerdeki insan deneyimlerinin üzerindeki örtüyü kaldırma yoludur. Böyle alanlar, çocuğa farklı çağlardaki insan yaşamını bir geçit şeklinde dolaylı olarak gözlemlene ve benimseme fırsatı verir. Çocuğun yapması gereken, tiyatrodaki oyun seyredemişçesine geçide bakmaktır. Yaşantı kendi içinde çocuğun bilincini zenginleştiren, hayal gücünü genişleten, algıları saflaştıran tatmin edici bir yaşam modudur. Çocuk okumalarında “Yunanistan’ın görkemine ve Roma yüceliğine”³ Homer’in destanlarına veya Shakespeare’in dramalarına şahit oldukça, bu yaşantıyı günlük sorumluluklarına uygulamayla ilgili endişe etmesi gerekmez. Öte yandan yararcılar, antik tarih ile eski edebiyatı elememiz gerektiğini söylüyor. Antik tarih ve eski edebiyat; ölü bir dünya, unutulmuş bir uygarlık, antik yönetimler ve çağdaş çağda uygulanamaz tavır, gelenek ve dilleri içermektedir. Yararcılara göre tarihe ihtiyaç duyuyorsak bile bu tarih; sanayi, ticaret ve vatandaşlığın uygulamadaki güncel sorunlarını aydınlatması amacıyla yazılmış çağdaş tarih olmalıdır. Olgular, spesifik olarak hiçbir şey amaçlamayan tarihle değil, çağdaş sorunlarla açık ilişki içinde edinilmelidir. Onlara göre edebiyat ise günümüz dünyasını aydınlatmalıdır: erkek ve kadının mevcut doğası; günümüzün sosyal sorunları ve insanların bu sorunlara tepkisi; güncel düşünce modları; ticaret, sanayi, sağlıklama,

3 ÇN: Edgar Allan Poe’nun “Helen’a” isimli şiirinden bir bölüm.

kentsel ilişkiler ve dinlencesel yaşam alanlarındaki mevcut koşullar. Bu tür edebiyat klasik değil, güncel olmalıdır.

İki yaklaşım arasındaki ihtilaf, özellikle yabancı diller alanında belirgindir. Yararcılar, antik dillerin insan yaşamında işlevi olmadığını ve bu sebeple dışta tutulması gerektiğini savunmaktadır. Büyük bir çoğunluk için çağdaş dillerin bile işlevi yoktur. İnsanların yaşamında yeri olmayan bir şeyin, insanların eğitiminde de yeri yoktur. Argüman mantıklı ve ikna edici olmakla birlikte yabancı dillerin geçerliliğini savunanlar ikna olmamıştır. Yabancı dillerin gerekliliğini savunanlar; geçmişteki önemli konuların yitirildiğini, verimliliği ne olursa olsun insan hayatında uygulama içeren eylemlerden daha önemli şeyler olduğunu, yaşamın kendiliğinden değerli olduğunu, eğitimin çıktısının yaşamın kendisi olduğunu ve eğitimde yararlı olanların bu amaca yönelik yolları sağlayan şeyler olduğunu ileri sürer. Onlar; öz gerçekleştirilmeye, hümanizme ve bu yüksek çıktılara ulaşmada kullanılacak yolların ötesinde bulunan tatmin bütününe önem verirler. Günümüzün uygulamaya dayalı çağını, insanoğluna dar, çorak, mekanik ve materyalistik bir yaşamı hedefletmekle suçlarlar.

Peki, bu taraflardan hangisi haklıdır? Şüphesiz ki ikisi de. Bu soruyu sormak, “Ağaç meyve mi yoksa çiçek mi vermelidir?” sorusunu sormak gibidir. Ağaç, her ikisini de vermelidir; öbür türlü işlevini tam olarak yerine getirmiş olmaz. Biz burada iki tür işlevle; bütüncül bir gelişim, eylem verimliliği ve karakter bütünlüğü için gerekli olan iki tür eğitim yaşantısı düzeyiyle ilgileniyoruz. Her ikisi de iyidir, gereklidir; biri diğerini takip eder. Bunlardan biri oyun düzeyinde yaşantı, diğeri ise iş düzeyinde yaşantıdır. Biri kendiliğinden ilgiyle, diğeri türetilen ilgiyle oluşan eylemdir. Biri, birey o anda değerinin farkında olmasa bile nesnel deneyim için değeri olan öznel yaşamın tadını çıkarmadır. Diğeri nesnel dünyanın bilinçli bir şekilde oluşturulması ve kontrol edilmesiyle ilgilenir; diğerinçe sağlanan öznel yaşamın en üst düzeyde etkililiği için gereklidir.